

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, məsul katib

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

***“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları***

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Biblioqrafiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

CONTENT

	page
<u>ECONOMIC-STATISTICAL RESEARCHES</u>	
<i>Magsud Guliyev</i> Analysis of Azerbaijan's green energy discourse: true shades of green energy.....	4
<i>Nargiz Huseynova</i> Priorities for the creation of innovation clusters in the context of the development of the processing industry.....	14
<u>METHODOLOGY</u>	
<i>Mehriban Askarova, Narmin Goblaliyeva</i> Impact of solid production and household wastes on the environment and human health in large settlements.....	24
<i>Hidayat Rahimov</i> Global insights into economic approaches to improve agricultural processing and marketing.....	32
<i>Rashad Mustafayev</i> Improvement of tax system in fiscal policy.....	40
<i>Murad Mehdiyev</i> Credit market regulation mechanism in Azerbaijan.....	50
<i>Kanan Musayev</i> Economic security and diplomacy in international practice.....	58
<i>Vusal Nazarov</i> Circulation of promissory notes as a source of increasing investment activity and the development of Azerbaijan's manufacturing industry.....	68
<i>Yusif Najafzade</i> State financing of special economic zones; the role of foreign capital in the financing of special economic zones.....	76
<i>Fuad Mammadov</i> Reforms in the foreign trade sector of Azerbaijan and their results.....	84
<u>INDICATORS OF THE COUNTRY'S SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN 2023</u>	
Macroeconomic indicators.....	94
Gross Domestic Product manufacturing.....	96
Fixed capital allocations for the financial sources.....	96
The value of fixed capital allocations for the fields of economy.....	97
Structure of the retail trade circulation according to the products.....	98
Credit investment to the economy.....	98
Revenues of the state budget.....	98
Expenses of the state budget.....	99
Freight turnover in the transport sector, million ton-km.....	99
Passenger turnover in the transport sector, million passengers-km.....	100
Foreign trade indicators of Azerbaijan with the partner countries.....	100
All important types of exported products.....	101
All important types of imported products.....	102

UOT: 338

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-4-13

AZƏRBAYCANIN YAŞIL ENERJİ DİSKURSUNUN TƏHLİLİ: YAŞIL ENERJİNİN HƏQİQİ ÇALARLARI

Maqsud Quliyev

Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı

Az 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi, 93

e-poçt: maqsud226@mail.ru

Açar sözlər: yaşıl enerji, İEYQ, hidrogen, emissiya, günəş enerjisi, külək turbini

Ключевые слова: зеленая энергия, GHG, водород, выбросы, солнечная энергия, ветряная турбина

Keywords: green energy, GHG, hydrogen, emissions, solar energy, wind turbine

Maqsud Quliyev

Azərbaycanın yaşıl enerji diskursunun təhlili: yaşıl enerjinin həqiqi çalarları

Xülasə

Ölkəmizin yaşıl enerji siyasətinə həsr olunan tədqiqat işi istixana effekti yaradan qazların sektoral təhlilin, yaşıl enerji sahəsində respublika ərazisində mövcud potensialın, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə çərçivəsində karbon emissiya həcminin hansı səviyyədə azalacağını özündə ehtiva etməkdədir. Bundan əlavə Azərbaycanda enerji istehsalının mənbələr üzrə təhlili, təmiz enerji hesab olunan yaşıl enerjinin nə dərəcədə təmiz olması – emissiyasız olub-olmaması barədə hipotezə aydınlıq gətirilib. 2030-cu il üzrə hidrogen istehsalının proqnoz dəyəri, onun mənbələr üzrə istehsal dəyəri barədə proqnozlara toxunulmuş və ölkəmizdə hidrogen istehsalının hansı dərəcədə perspektivli olması müsbət və mənfəi tərəfləri ilə birlikdə göstərilmişdir. Azərbaycan dövlət büdcəsi gəlirlərinin strukturu, 2027-ci ilədək ümumi daxili məhsulun proqnozu və digər göstəricilər infraqrafika formasında əks etdirilmişdir.

Магсуд Гулиев

Анализ дискурса зеленой энергетики Азербайджана: истинные оттенки зеленой энергетики

Резюме

Научно-исследовательская работа, посвященная зеленой энергетической политике нашей страны, включает отраслевой анализ парниковых газов, существующего потенциала в республике в области зеленой энергетики, а также уровня, при котором выбросы углекислого газа будут сокращены в рамках борьбы с изменением климата. Кроме того, был уточнен анализ производства энергии в Азербайджане по источникам и гипотеза о том, насколько чистая зеленая энергетика, которая считается чистой энергией, является безэмиссионной или нет. Были затронуты прогнозная стоимость производства водорода на

2030 год, прогнозы стоимости его производства по источникам, показаны перспективы производства водорода в нашей стране, его положительные и отрицательные стороны. Структура доходов государственного бюджета Азербайджана и прогноз валового внутреннего продукта до 2027 года, а также другие показатели указаны в виде инфографики.

Magsud Guliyev

Analysis of Azerbaijan's green energy discourse: true shades of green energy

Summary

The research work dedicated to the green energy policy of our country includes the sectoral analysis of greenhouse gases, the existing potential in the republic in the field of green energy, and the level at which carbon emissions will be reduced within the framework of the fight against climate change. In addition, the analysis of energy production in Azerbaijan by sources, and the hypothesis about how clean green energy, which is considered clean energy, is emission-free or not has been clarified. The levelized cost of hydrogen production for 2030, forecasts of its production value by sources were touched upon, and the extent to which hydrogen production is promising in our country was shown along with its positive and negative sides. The revenue structure of the state budget of Azerbaijan and the forecast of the gross domestic product until 2027, together with the others mentioned above, are reflected in the article with professionally prepared images..

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanca ətraf mühit 2023 // Statistik məcmuə. Bakı, 2023, - 139 s.
2. Azərbaycanın energetikası 2023 // Statistik məcmuə. Bakı, 2023, - 165 s.
3. Business outlook in Azerbaijan 2023 / Deloitte Azerbaijan. – 46p.
4. Green Energy Zone (GEZ) in the liberated territories: [Electronic resource] / Azerbaijan Renewable Energy Agency. URL: <https://area.gov.az/en/page/layiheler/yasil-enerji-zonasi/yasil>
5. Həsənov, S. “Naxçıvan – Yaşıl Enerji Zonası” dostluq və qardaşlıq layihəsidir: [Elektron resurs] / Xalq qəzeti. – Oktyabr 1, 2023. URL: <https://www.xalqqazeti.az/az/sosial-heyat/141867-naxcivan-yasil-enerji-zonasi-dostluq>
6. How green is solar energy really?: [Electronic resource] / DW Planet A. – November 5, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EWV4e453y8Y>
7. How solar energy got so cheap, and why it's not everywhere (yet): [Electronic resource] / DW Planet A. – January 15, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sUvaYycoWqI>
8. Guliyev, M.A. Qazaxıstanın yaşıl ixracı: inkişaf imkanları və problemlər // - Bakı: İqtisadi İslahatlar Elmi-Analitik jurnalı, - 2023, № 3 (8), - səh. 66-76.
9. Low Carbon Hydrogen economy in Azerbaijan / European Bank for Reconstruction and Development. – Baku, - 2023. – 8p.
10. Rzayev, A. 30% of energy in Azerbaijan to be obtained from nature by 2030: [Electronic resource] / Aztv. – February 20, 2023. URL: <https://aztv.az/en/news/5314/30-of-energy-in-azerbaijan-to-be-obtained-from-nature-by-2030>
11. The Use of Renewable Energy Resources in Azerbaijan: [Electronic resource] / Ministry of Energy of the Republic of Azerbaijan. – June 14, 2023. URL:

<https://minenergy.gov.az/en/alternativ-ve-berpa-olunan-enerji/azerbaycanda-berpa-olunan-enerji-menbelerinden-istifade>

12. Wind power's unsolved problem: [Electronic resource] / DW Planet A. – September 15, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HzQShAlObn8>

13. <https://president.az/az/articles/view/50474>

14. <https://president.az/az/articles/view/58221>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 11.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 12.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 33.336

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-14-23

EMAL SƏNAYESİNİN İNKİŞAFI ŞƏRAİTİNDƏ İNNOVASIYA KLASTERLƏRİNİN YARADILMASI PRIORİTETLƏRİ

Nərgiz Hüseynova

Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı

Az 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi, 93

e-poçt: nargizhuseyn2.3@gmail.com

Açar sözlər: emal sənayesi, innovativ klasterlər, texnologiya, inkişaf prioritetləri, davamlılıq strategiyaları, resurs mübadiləsi

Ключевые слова: перерабатывающая промышленность, инновационные кластеры, технологии, приоритеты развития, стратегии устойчивости, обмен ресурсами

Keywords: processing industry, innovative clusters, technology, development priorities, sustainability strategies, resource sharing

Nərgiz Hüseynova

Emal sənayesinin inkişafı şəraitində innovasiya klasterlərinin yaradılması prioritetləri

Xülasə

Məqalə emal sənayesində innovasiya klasterlərinin yaradılması üçün əsas strategiyaları və mülahizələri araşdırır. O, bu klasterlərin iqtisadi artımın, texnoloji tərəqqinin və rəqabətqabiliyyətliliyin aparıcısı kimi əsas rolunu vurğulayır. Məqalədə vurğulanan əsas prioritetlər bizneslərin, elmi-tədqiqat institutlarının və universitetlərin əməkdaşlıq edə biləcəyi, bilik mübadiləsi apara biləcəyi və innovasiyalara təkan verə biləcəyi mühitin yaradılması üçün çox vacibdir. Məqalədə həmçinin uğurlu innovasiya klasterlərinin emal sənayesinə, o cümlədən iqtisadi rifah və texnoloji irəliləyişlərə potensial təsiri vurğulanır. O, gələcək perspektivləri və tendensiyaları müzakirə etməklə, bu innovasiya klasterlərinin davamlı inkişafında davamlılıq və yaşıl texnologiyaların, sənayelərarası əməkdaşlığın və hökumət-sənaye tərəfdaşlığının əhəmiyyətini vurğulamaqla yekunlaşır.

Наргиз Гусейнова

Приоритеты создания инновационных кластеров в условиях развития

обрабатывающей промышленности

Резюме

В статье исследуются ключевые стратегии и соображения по созданию инновационных кластеров в обрабатывающей промышленности. Подчеркивается ключевая роль этих кластеров как драйверов экономического роста, технологического прогресса и конкурентоспособности. Ключевые приоритеты, выделенные в статье, имеют решающее значение для создания среды, в которой предприятия, исследовательские институты и университеты могут сотрудничать, обмениваться знаниями и стимулировать инновации. В статье также подчеркивается потенциальное влияние успешных инновационных кластеров на обрабатывающую промышленность, включая экономическое процветание и технологический прогресс. В заключение обсуждаются будущие перспективы и тенденции, подчеркивается важность устойчивого развития и зеленых технологий, межотраслевого

сотрудничества и партнерства между государством и промышленностью в устойчивом развитии этих инновационных кластеров.

Nargiz Huseynova

Priorities for the creation of innovation clusters in the context of the development of the processing industry

Summary

The article explores key strategies and considerations for creating innovation clusters in the manufacturing industry. It emphasizes the key role of these clusters as drivers of economic growth, technological progress and competitiveness. The key priorities highlighted in the article are critical to creating an environment where businesses, research institutes and universities can collaborate, share knowledge and drive innovation. The article also highlights the potential impact of successful innovation clusters on the manufacturing industry, including economic prosperity and technological advancements. It concludes by discussing future perspectives and trends, emphasizing the importance of sustainability and green technologies, cross-industry collaboration and government-industry partnerships in the sustainable development of these innovation clusters.

Ədəbiyyat

1. Ablaev I. Innovation Clusters and Regional Development. Academy of Strategic Management Journal, Vol: 17 Issue: 3, 2018

2. Achiche S., Howard T. J., Ástvaldsdóttir A., Andersen O., McAloone T. C. Open innovation practices in a cluster context: A Medicon Valley casestudy. International Design Conference - Design 2012, Dubrovnik - Croatia, May 21 - 24, 2012

3. Andrienko R. The Role of Innovation Clusters in the Development of Innovative Environment. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 527, 2020

4. Bakhromov A. A., Rakhmatov M. M., Niyazmetov B. A., Yangiboyev Kh. B., Raemov R. M. Innovation Clusters as the Basis for the Development of a Modern Economy. International Journal of Agriculture and Forestry, p-ISSN: 2165-882X e-ISSN: 2165-8846, 2021; 11(2): 32-38

5. Hart D.A. Innovation clusters: Key concepts. Department of Land Management and Development, and School of Planning Studies, The University of Reading, United Kingdom

6. Li J., Webster D., Cai J., Muller L. Innovation Clusters Revisited: On Dimensions of Agglomeration, Institution, and Built-Environment. Sustainability, 11(12), 3338, 2019

7. Mazur V., Barmuta K., Demin S., Tikhomirov E., Bykovskiy M. Innovation Clusters: Advantages and Disadvantages. International Journal of Economics and Financial Issues. 6. 270-274, 2016

8. Clusters and new industry path development <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/07222f55-en/index.html?itemId=/content/component/07222f55-en>

9. Enhancing the Innovative Performance of Firms <https://unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/icp2.pdf>

10. Innovative Clusters. Drivers of National Innovation Systems <https://www.nist.gov/system/files/documents/2017/04/28/spi-the-plastics-industry-trade-association-attachment.pdf>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 20.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 25.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 332.1

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-24-31

**İRİ YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏLƏRİNDƏ BƏRK İSTEHSAL VƏ MƏİŞƏT
TULLANTILARININ ƏTRAF MÜHİTƏ VƏ İNSAN SAĞLAMLIĞINA TƏSİRİ**

Mehriban Əskərova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

İctimai idarəetmə və sosial innovasiyalar kafedrasının dosenti, c.ü.f.d,

Az 1001, Bakı şəhəri, Murtuza Muxtarov küçəsi, 194

e-poçt: azad.esgerli@mail.ru

Nərmin Qibləliyeva

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin magistrantı

Az 1001, Bakı şəhəri, Murtuza Muxtarov küçəsi, 194

e-poçt: q.nermin2001@gmail.com

Açar sözlər: ətraf mühit, sağlamlıq, bərk tullantılar, zibilxana, tullantıların idarə edilməsi, ətraf mühitə təsirlər, torpağın çirklənməsi.

Ключевые слова: окружающая среда, здоровье, твердые отходы, свалки, управление отходами, воздействие на окружающую среду, загрязнение почвы.

Keywords: environment, health, solid waste, landfill, waste management, environmental effects, land pollution.

Mehriban Əskərova, Nərmin Qibləliyeva

İri yaşayış məntəqələrində bərk istehsal və məişət tullantılarının ətraf mühitə və insan sağlamlığına təsiri

Xülasə

Məqalədə istehsal və istehlak prosesi nəticəsində yaranan bərk tullantıların ətraf mühitə, iri yaşayış məntəqələri ətrafında yaşayan insanların həyat və sağlamlığına yaratdığı neqativ vəziyyətin təsiri araşdırılır. Bərk məişət tullantılarının idarə olunması vəziyyəti düzgün planlaşdırma və maliyyələşdirmənin olmaması səbəbindən həyacanverici sürətlə artır. İntensiv sənayeləşmə, urbanizasiyanın artması və büdcələrin məhdudlaşdırılması nəticəsində bərk məişət tullantılarının idarə olunması problemləri yaranır, böyük yaşayış mərkəzlərində yoluxucu xəstəliklərin yayılma ehtimalı artır. Tədqiqata görə, bərk məişət tullantılarının idarə olunmasının səmərəsiz olması bir sıra problemlərlə əlaqələndirilir. Bunlara əhalinin sürətli artımı, bərk sənaye və məişət tullantılarının artması, idarəetmə qaydalarının icra edilməməsi və qeyri-adekvat maliyyələşdirmə daxildir.

Böyük şəhərlərdə əhalinin artımı, sərt hava şəraiti, sosial məlumatlılığın və ya idarə etmədə əhalinin iştirakının olmaması, qeyri-adekvat resurslar, xüsusən də avadanlıq və maliyyə çatışmazlığı bəzi iri yaşayış məntəqələrində bərk məişət tullantılarının idarə olunmasının təşkilinin qeyri-kafi olması əsas səbəbləridir. Bərk tullantıların təkrar istehsalının təşkil edilməməsi geniş ərazilərdə ciddi ekoloji problemlərə, o cümlədən yoluxucu xəstəliklərin yayılmasına, torpağın və suyun çirklənməsinə, kanalizasiyaların tıxanmasına və biomüxtəlifliyin itirilməsinə səbəb ola bilər.

Мехрибан Аскарова, Нармин Гиблалиева

Влияние твердых отходов производственных и бытовых на окружающую среду и здоровье населения в крупных населенных пунктах

Резюме

В статье рассматривается отрицательное влияние негативной ситуации, вызванной твердыми отходами производства и потребления на окружающую среду, на жизнь и здоровье людей, проживающих вокруг крупных населенных пунктов. Ситуация с обращением с твердыми отходами ухудшается тревожными темпами, поскольку правильного планирования и финансирования недостаточно. В результате интенсивной индустриализации, усиления урбанизации и бюджетных ограничений возникают проблемы с обращением с твердыми отходами, что повышает вероятность распространения инфекционных заболеваний на территории крупных населенных пунктов. Согласно результатам исследования, неэффективные с твердыми отходами связаны с рядом проблем. К ним относятся быстрый рост населения, увеличение темпов образования твердых производственных и бытовых отходов, неэффективный управления, неисполнение законодательных актов и неадекватное финансирование.

Рост населения в крупных городах, суровые погодные условия, недостаточная социальная осведомленность или слабое участие общественности в управлении, нехватка ресурсы, особенно нехватка оборудования и финансов, являются основными причинами неадекватности систем управления твердыми отходами в некоторых крупных населенных пунктах. Неэффективная система управления твердыми отходами может стать причиной серьезных экологических проблем на крупных участках, включая распространение инфекционных заболеваний, загрязнение почвы и воды, засорение канализаций и сокращение биоразнообразия.

Mehriban Askarova, Narmin Gibraliyeva

Impact of solid production and household wastes on the environment and human health in large settlements

Summary

The significant negative effects of the waste generated as a result of the production and consumption process on the environment, on the life and health of people living around large settlements have been examined in the article. The solid waste management situation is getting worse at an alarming rate due to lack of proper planning and funding. As a result of intensive industrialization, increased urbanization, and limited budgets, solid household waste management problems arise, and the possibility of the spread of infectious diseases in large settlements increases. According to the study, inefficient solid waste management systems are associated with a number of problems. These include rapid population growth, increasing rates of solid industrial and consumer waste generation, governance deficiencies, non-enforcement of regulations and inadequate funding.

Population growth in large cities, harsh weather conditions, lack of social awareness or public participation in management, inadequate resources, especially lack of equipment and funding are the main reasons for inadequate solid waste management systems in some large settlements. Inefficient solid waste management can cause serious environmental problems in large

areas, including the spread of infectious diseases, soil and water pollution, clogging of sewers, and loss of biodiversity.

Ədəbiyyat

1. Babayev Ə.İ., Səlimova N.Ə., Şahpələngova B.Ş. Mühəndis ekologiyası. Bakı, 2012. – 639 səh.
2. Гринин А.С., Новиков В.Н. Промышленные и бытовые отходы: хранение, утилизация, переработка М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 136 с.
3. Шубов, Л. Я. Технология твёрдых бытовых отходов : учебник / Л. Я. Шубов, М. Е. Ставровский, А. В. Олейник ; под ред. Л. Я. Шубова. – Москва : Альфа-М: ИН-ФА-М, 2011. – 400 с.
4. Систер В.Г., Мирный А.Н. Современные технологии обезвреживания и утилизации твердых бытовых отходов М.: Акад. коммун.хоз-ва им. К.Д. Памфилова, 2003. – 304 с.
5. Сметанин В. И. Защита окружающей среды от отходов производства и потребления: Учеб.пособие для студ. вузов. - М.: Колос, 2000. - 232 с.
6. Вдовина Т.Н. Управление отходами на региональном уровне. – Омск: Изд-во Наследие. Диалог – Сибирь, 2000. – 89 с.
7. Eurostat (2016). Environmental Data Centre on Waste. [web site] (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/data>, accessed 10 June 2016).
8. EC (2016b). Waste. In: European Commission/Environment. Brussels: European Union (<http://ec.europa.eu/environment/waste/index.htm>; accessed 2 May 2016).
9. www.stat.gov.az

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 14.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 338:43

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-32-39

KƏND TƏSƏRRÜFATI MƏHSULLARININ EMALI VƏ MARKETİNQİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNƏ YÖNƏLƏN İQTİSADI YANAŞMALARA QLOBAL BAXIŞ

Hidayət Rəhimov

*Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı
Az 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi, 93
e-poçt: hidayatrahimov@mail.ru*

Açar sözlər: kənd təsərrüfatı emalı, iqtisadi yanaşmalar, qlobal anlayışlar, marketinq strategiyaları, kənd təsərrüfatının davamlı inkişafı

Ключевые слова: переработка сельскохозяйственной продукции, экономические подходы, глобальный взгляд, маркетинговые стратегии, устойчивое развитие сельского хозяйства существования

Keywords: agricultural processing, economic approaches, global insights, marketing strategies, sustainable development of agriculture

Hidayət Rəhimov

Kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı və marketinqinin təkmilləşdirilməsinə yönələn iqtisadi yanaşmalara qlobal baxış

Xülasə

Bu məqalə kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı və marketinqini təkmilləşdirməyə yönəlmiş transformativ iqtisadi yanaşmalar haqqında qlobal fikirlər təqdim edir. Müəllif davamlı emal üsulları, texnoloji irəliləyişlər və rəqəmsal marketinq kimi innovativ strategiyaları vurğulayaraq geniş tədqiqatlardan əldə edilən elmi nəticələri təqdim edir. Tədqiqat kənd təsərrüfatı sektorunda səmərəliliyin optimallaşdırılmasında, israfçılığın azaldılmasında və iqtisadi səmərəliliyin gücləndirilməsində bu yanaşmaların əhəmiyyətini vurğulayır. Nəticələr kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı və marketinqinin qlobal mənzərəsini yaxşılaşdırmaq istəyən maraqlı tərəflər üçün dəyərli təlimatlar təqdim edərək, bu fikirlərin praktik əhəmiyyətini vurğulayır.

Хидаят Рагимов

Глобальный взгляд на экономические подходы, направленные на совершенствование переработки и маркетинга сельскохозяйственной продукции

Резюме

В этой статье представлен глобальный взгляд на преобразующие экономические подходы, направленные на улучшение переработки и маркетинга сельскохозяйственной продукции. Автор представляет научные выводы, полученные в результате обширных исследований, подчеркивая инновационные стратегии, такие как устойчивые методы обработки, технологические достижения и цифровой маркетинг. В исследовании подчеркивается важность этих подходов для оптимизации эффективности, сокращения отходов и повышения экономической жизнеспособности сельскохозяйственного сектора. Результаты подчеркивают практическую значимость этих идей, предлагая ценные

рекомендации для заинтересованных сторон, стремящихся улучшить глобальный ландшафт переработки и маркетинга сельскохозяйственной продукции.

Hidayat Rahimov

Global insights into economic approaches to improve agricultural processing and marketing

Summary

This article provides global insights into transformative economic approaches aimed at enhancing agricultural processing and marketing. The authors present scientific conclusions derived from extensive research, highlighting innovative strategies such as sustainable processing techniques, technological advancements, and digital marketing. The study emphasizes the importance of these approaches in optimizing efficiency, reducing waste, and fostering economic viability within the agricultural sector. The findings underscore the practical significance of these insights, offering valuable guidance for stakeholders seeking to improve the global landscape of agricultural processing and marketing.

Ədəbiyyat

1. Castano J. Agricultural marketing systems and Sustainability. Wageningen, 24 October 2001.

2. Khan, N.; Ray, R.L.; Sargani, G.R.; Ihtisham, M.; Khayyam, M.; Ismail, S. Current Progress and Future Prospects of Agriculture Technology: Gateway to Sustainable Agriculture. *Sustainability* 2021, 13, 4883. <https://doi.org/10.3390/su13094883>

3. OECD (2022), Insights Into the Measurement of Agricultural Total Factor Productivity and the Environment, <https://www.oecd.org/agriculture/topics/network-agricultural-productivity-and-environment/>.

4. Pritchard N.T. A Framework for Analysis of Agricultural Marketing Systems in Developing Countries. *Agricultural Economics Research* Vol. 21, No. 3, July 1969

5. Sansika N, Sandumini R, Kariyawasam C, Bandara T, Wisenthige K, Jayathilaka R. Impact of economic globalisation on value-added agriculture, globally. *PLoS One*. 2023 Jul 21;18(7):e0289128. doi: 10.1371/journal.pone.0289128. PMID: 37478147; PMCID: PMC10361532.

6. The future of food and agriculture. Trends and Challenges. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome, 2017

7. Xin Zhao, Marshall A. Wise, Stephanie T. Waldhoff, G. Page Kyle, Jonathan E. Huster, Christopher W. Ramig, Lauren E. Rafelski, Pralit L. Patel, Katherine V. Calvin, The impact of agricultural trade approaches on global economic modeling, *Global Environmental Change*, Volume 73, 2022, 102413, ISSN 0959-3780, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102413>.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 11.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 336.145.2

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-40-49

FİSKAL SİYASƏTDƏ VERGİ SİSTEMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Rəşad Mustafayev

Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı

AZ 1010, Bakı şəhəri, Masazır, Yeni Bakı

E-poçt: resad_320_m@mail.ru

Açar sözlər - fiskal siyasət, vergi sistemi, vergitutma, səmərə, tənzimləmə, təkmilləşdirmə.

Ключевые слова - фискальная политика, налоговая система, налогообложение, эффективность, регулирование, совершенствование.

Keywords - fiscal policy, tax system, taxation, efficiency, regulation, improvement.

Rəşad Mustafayev

Fiskal siyasətdə vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi

Xülasə

Məqalədə fiskal siyasətdə vergi sisteminin rolunu müəyyən etməklə təkmilləşdirmə istiqamətində təklif və tövsiyələr hazırlaması məsələlərinə toxunulur. Tədqiqatda müqayisə və müşahidə metodlarından istifadə edilmiş, onun nəticələrindən vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi tədbirlərinin müəyyənlişdirilməsində istifadə edilə bilər. Tədqiqatın əsas nəticələri səmərəli fiskal siyasətdə vergi planlaşdırması, vergi siyasətinin tənzimlənməsi, büdcəyə vergi daxilolmaları kimi mühüm məsələlərlə xarakterizə olunur. Tədqiqat fiskal siyasətin tərkib hissəsi kimi vergi sisteminin qiymətləndirilməsi baxımından orijinallığı ilə fərqlənir.

Рашад Мустафаев

Совершенствование налоговой системы в фискальной политике

Резюме

В статье затрагиваются вопросы подготовки предложений и рекомендаций по совершенствованию налоговой системы путем определения роли в налогово-бюджетной политике. В исследовании использовались методы сравнения и наблюдения. Результаты исследования могут быть использованы при определении мер по совершенствованию налоговой системы. Основные результаты исследования характеризуются такими важными вопросами, как налоговое планирование, корректировка налоговой политики, поступление налогов в бюджет в условиях эффективной бюджетной политики. Исследование отличается оригинальностью с точки зрения оценки налоговой системы.

Rashad Mustafayev

Improvement of tax system in fiscal policy

Summary

It consists in preparing proposals and recommendations for improvement by determining the role of the tax system in fiscal policy. Comparison and observation methods were used in the research. The results of the research can be used in determining measures to improve the tax system. The main results of the research are characterized by important issues such as tax planning, tax policy adjustment, tax revenues to the budget in an effective fiscal policy. The study is

distinguished by its originality in terms of the assessment of the tax system as a component of fiscal policy.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi” Bakı, 2017, 351 s.
2. Məmmədov Ə.C, Seyfullayev İ.Z. “Vergi və investisiya mühiti”, Bakı, 2013, 376 s.
3. Rzayev P.Q. İqtisadiyyatın vergi tənzimlənməsi mexanizminin stimullaşdırıcı rolunun artırılması istiqamətləri. Bakı: “İqtisad Universiteti” 2013, 392 s.
4. Бочарова, О.Ф., Волошина, Е.Ю. Налоги как инструмент инновационного развития [Текст] // Современные научные исследования и разработки. 2017. № 5 (13). С. 69-70.
5. Брякина, А.В. Система налогов и сборов как неотъемлемая часть налоговой системы [Текст] // Вестник Воронежского института экономики и социального управления. 2017. № 3. С. 57-61.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 26.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 27.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 336.71

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-50-57

AZƏRBAYCANDA KREDİT BAZARININ TƏNZİMLƏNMƏSİ MEXANİZMİ

Murad Mehdiyev

*Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı
Az 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi, 93
e-poçt: muradmehdiyev13@gmail.com*

Açar sözlər: kredit, kredit bazarı, kredit bazarının subyektləri, milli iqtisadiyyat, maliyyə sistemi

Ключевые слова: кредит, кредитный рынок, субъекты кредитного рынка, национальная экономика, финансовая система

Keywords: credit, credit market, credit market subjects, national economy, financial system

Murad Mehdiyev

Azərbaycanda kredit bazarının tənzimlənməsi mexanizmi

Xülasə

Mövzunun aktuallığı: kredit bazarı, borc verən ilə borcalan arasında borcun verilməsi, istifadəsi və qaytarılması ilə əlaqəli münasibətlərdir. Kredit bazarı iqtisadiyyatı hərəkət etdirən əsas mexanizmdir. Kredit münasibətləri borc verən və borcalan arasında yaranır. Kredit bazarı optimal qərar verən qurumlar arasında olmaqla qarşılıqlı fəaliyyət formasıdır. Tədqiqatın məqsədi kredit bazarını araşdırmaq və iqtisadi təhlilin nəticəsi ilə inkişaf potensialını müəyyən etməkdir. Tədqiqatda sistemli, müqayisəli təhlil, müqayisə, statistik təhlil metodlarından istifadə edilmişdir. Kredit bazarının ölkə iqtisadiyyatına, idxal-ixrac fəaliyyətlərinə təsiri, daxili kredit bazarının tənzimlənməsi prosesi nəzəri baxımdan elmi və metodiki mənbəələr əsasında təhlil olunmuşdur. Tədqiqatın nəticələrindən kredit bazarının tənzimlənməsində təkmilləşmə yollarının müəyyən olunmasında, yeni iqtisadi, maliyyə siyasətinin hazırlanmasında istifadə oluna bilər.

Мурад Мехтиеv

Механизма регулирования кредитного рынка в Азербайджане

Резюме

Актуальность темы: Кредитный рынок – это отношения между кредитором и заемщиком, связанные с выдачей, использованием и погашением долга. Кредитный рынок является основным механизмом, движущим экономику. Кредитные отношения устанавливаются между кредитором и заемщиком. Кредитный рынок представляет собой форму взаимодействия оптимальных институтов принятия решений. Цель исследования – изучить кредитный рынок и определить потенциал его развития на основе экономического анализа. В исследовании использовались методы систематического, сравнительного анализа, сравнения и статистического анализа. С теоретической точки зрения на основе научно-методических источников проанализировано влияние кредитного рынка на экономику страны, импортно-экспортную деятельность, процесс регулирования внутреннего кредитного рынка. Результаты исследования могут быть использованы при определении путей совершенствования регулирования кредитного рынка, при подготовке новой экономической и финансовой политики.

Murad Mehdiyev
Credit market regulation mechanism in Azerbaijan
Summary

Relevance of the topic: The credit market is the relationship between the lender and the borrower related to the issuance, use and repayment of debt. The credit market is the main mechanism that moves the economy. Credit relations are established between the lender and the borrower. The credit market is a form of interaction between optimal decision-making institutions. The purpose of the research is to examine the credit market and determine the development potential with the result of the economic analysis. Systematic, comparative analysis, comparison, and statistical analysis methods were used in the study. The impact of the credit market on the country's economy, import-export activities, the process of regulation of the domestic credit market was analyzed from a theoretical point of view based on scientific and methodological sources. The results of the research will have the opportunity to be used in determining ways of improvement in the regulation of the credit market, in the preparation of a new economic and financial policy.

Ədəbiyyat

1. Abbasov A.H. (2015), Azərbaycanada maliyyə bazarlarının formalaşması və bazar iqtisadiyyatında maliyyə - kredit sisteminin problemləri, Bakı, Nurlar , - 323 səh
2. Ананьев Д. Финансовое пространство России: результаты и возможности улучшения / Деньги и кредит. 2019. - №3. - С. 4.
3. Андрианова Ю.И. N. Всемирный акт оценки FICO / СО. Н. Андрианова / Финансы. 2015. - №11. - С. 29-30.
4. Андриевский Н., Худко Е. Секторы монетарного бизнеса / Экономический прогресс России. - 2015. - №2. - с. 76-82.
5. AR-da maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair SYX AR Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı
6. AR-nın MB-kı barədə AR-nın Qanunu (10 dekabr 2004-cü il);
7. Ataşov B.X. Maliyyə bazarları, Kooperasiya nəşriyyatı, Bakı,-455
8. Bank olmayan kredit təşkilatları barədə AR-nın Qanunu (25 dekabr 2009-cu il);
9. Banklar barədə AR-nın Qanunu (16 yanvar 2004-cü il); (<http://www.e-qanun.az/framework/5825>)
10. Banklarda kreditlərin verilməsi Qaydaları, 15 aprel 2010-cu il tarixli dəyişikliklərlə
11. Banklarda Risklərin İdarə olunması Qaydaları (AR-sı MB-nin İdarə Heyətinin 30 yanvar 2019-cü il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmişdir);
12. Бажанов С. В. Кредитный капитал и денежный рынок / С. В. Бажанов / Известия СПбУЭФ. 2016. - №1. - С. 69.
13. Бондаренко Н.Ю. (2019) Ключевой кредитный сбор и его роль на кредитном рынке / Аспекты совершенствования науки, образования и модернизации механики. Стр. 125-128.
14. Kredit ittifaqları barədə AR-nın Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə AR-nın 2019-cu il 27 iyun tarixli 1625-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə AR-sı Prezidentinin sərəncamı, Bakı şəhəri, 5 avqust 2019-cu il № 1379
15. Лаврушин О.И. (2015) Деньги, кредит, банки: Учебник. — М.: Кнорус. — 560 с.
16. Лаврушин О.И. (2016). Эволюция теории кредита и его использование в современной экономике. Монография. М.: КНОРУС.-352с.

17. Лаврушина О.И. (2016) Большая экономическая энциклопедия. М.: Эксмо. Деньги, кредит, банки. М.: КНОРУС. – 261 с.
18. <http://www.e-qanun.az/framework/44865>
19. <https://www.cbar.az/page-44/financial-market-indicators>
20. <https://www.cbar.az/press-release-2604/azrbaycan-respublikasi-mrkzi-bankinin-mlumati>
21. <https://www.globalratings.com/>
22. <https://www.taxes.gov.az/az/post/1097>
23. <http://www.e-qanun.az/framework/5825>
24. <http://www.e-qanun.az/framework/5530>

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 26.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 28.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT:33.007

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-58-67

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏ İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ DİPLOMATİYA

Kənan Musayev

*Bakı Dövlət Univesitetinin doktorantı
Az 1148, Bakı şəhəri, Akademik Zahid Xəlilov küçəsi, 23
e-poçt: kanan.musayev2022@gmail.com*

Açar sözlər: iqtisadi təhlükəsizlik, diplomatiya, beynəlxalq təcrübə, qlobal iqtisadiyyat, maliyyə böhranları

Ключевые слова: экономическая безопасность, дипломатия, международный опыт, мировая экономика, финансовые кризисы

Keywords: economic security, diplomacy, international experience, global economy, financial crises.

Kənan Musayev

Beynəlxalq təcrübədə iqtisadi təhlükəsizlik və diplomatiya

Xülasə

Məqalədə qlobal səhnədə iqtisadi təhlükəsizlik və diplomatiya arasındakı mürəkkəb əlaqələrin məsələləri araşdırılır. Xarici siyasət məqsədlərini həyata keçirmək və beynəlxalq sistemin mürəkkəbliklərini idarə etmək üçün xalqların iqtisadi diplomatiyadan necə strateji istifadə etdiyi araşdırılır. Məqalədə qloballaşma dövründə ölkələrin yaşadığı artan iqtisadi qeyri-sabitliyə və maliyyə böhranlarına işıq salmaqla bu sahədə tədqiqatların inkişaf edən diqqət mərkəzində olduğu vurğulanır. Qloballaşmanın ikili xarakteri vurğulanır, həm tərəqqi və rifah üçün imkanlar təklif edilir, həm də iqtisadi sabitlik və təhlükəsizliyə təhdidlərin yarandığı qeyd olunur. Məqalə iqtisadi təhlükəsizliyin beynəlxalq münasibətlərdə, inkişafda və qlobal siyasətdə, xüsusən də müasir qlobal çağırışlar qarşısında əsas rolunu göstərir.

Кянан Мусаев

Экономическая безопасность и дипломатия в международной практике

Резюме

В статье исследуется сложная взаимосвязь между экономической безопасностью и дипломатией на мировой арене. Показывается как страны стратегически используют экономическую дипломатию для достижения внешнеполитических целей и преодоления сложностей международной системы. В статье подчеркивается растущая направленность исследований в этой области, проливая свет на растущую экономическую нестабильность и финансовые кризисы, переживаемые странами в эпоху глобализации. Подчеркивается двойственная природа глобализации, предлагаются возможности для прогресса и процветания, а также затрагиваются вопросы угроз экономической стабильности и безопасности. В этой статье подчеркивается центральная роль экономической безопасности в международных отношениях, развитии и глобальной политике, особенно перед лицом современных глобальных вызовов.

Kanan Musayev
Economic security and diplomacy in international practice
Summary

The article explores the complex relationship between economic security and diplomacy on the global stage. It examines how nations strategically use economic diplomacy to pursue foreign policy goals and navigate the complexities of the international system. The article highlights the growing focus of research in this field by shedding light on the growing economic instability and financial crises experienced by countries in the era of globalization. It emphasizes the dual nature of globalization, offering opportunities for progress and prosperity as well as threats to economic stability and security. Through a comprehensive analysis, this article highlights the central role of economic security in international relations, development and global politics, especially in the face of contemporary global challenges.

Ədəbiyyat

1. Golovataya L. The role of economic diplomacy in enhancing national competitiveness economic security, Revistă științifico-practică Nr.1/2019
2. Munteanu C., "The impact of economic diplomacy over national economic security. Case study on Eastern Partnership region," Ekonomika a Management, Prague University of Economics and Business, vol. 2015(3).
3. Papadimitriou P., Pistikou V., Economic Diplomacy and Security in Sovereign States, Procedia Economics and Finance 9, 2014, p. 42 – 65
4. Turvey R. Economic diplomacy and security: linkages, trends and changes. Int. J. of Diplomacy and Economy. 2. 4 - 22. 10.1504/IJDIPE.2014.060754, 2014.
5. Van Bergeijk P., Moons S. Economic Diplomacy and Economic Security, 2009.
6. Yueh L. Economic Diplomacy in the 21st Century: Principles and Challenges, Strategic Update, August 2020, 12 p.
7. <https://www.epc.eu/en/Publications/Smart-diversification-Economic-security-through-diplomacy~53e0a8>
8. <https://afsa.org/what-economic-diplomacy-and-how-does-it-work>
9. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3358
10. <https://www.marshallcenter.org/en/news-archive/first-language-diplomacy-participants-discuss-economic-security-southeast-europe>
11. https://en.wikipedia.org/wiki/Joint_Comprehensive_Plan_of_Action
12. https://en.wikipedia.org/wiki/Belt_and_Road_Initiative
13. <https://www.cfr.org/backgrounder/naftas-economic-impact>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 08.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 14.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 336,336:11

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-68-75

VEKSELLƏRİN DÖVRIYYƏSİ İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTİNİN GÜCLƏNDİRİLMƏSİ VƏ AZƏRBAYCAN EMAL SƏNAYƏSİNİN İNKİŞAF MƏNBƏYİ KİMİ

Vüsal Nəzərov

Odlar Yurdu Universitetinin doktorantı

AZ 1000 , Bakı şəhəri, Koroğlu Rəhimov 13, 1072 Bakı şəh.

e-poçt: vusalnazarov082022@gmail.com

Açar sözlər: emal sənayesi, kreditorlar, borcalanlar, veksəl, investisiya, investisiya siyasəti, maliyyələşdirmə, monetizasiya.

Ключевые слова: обрабатывающая промышленность, кредиторы, заемщики, вексель, инвестиции, инвестиционная политика, финансирование, монетизация.

Keywords: processing industry, creditors, borrowers, promissory note, investment, investment policy, financing, monetization.

Vüsal Nəzərov

Veksellərin dövriyyəsi investisiya fəaliyyətinin gücləndirilməsi və Azərbaycan emal sənayəsinin inkişaf mənbəyi kimi

Xülasə

Bu məqalə Azərbaycanda investisiya fəallığının artırılması və emal sənayesinin inkişafının innovativ mənbəyi kimi veksəl dövriyyəsinin öyrənilməsinə və təhlilinə həsr edilmişdir. Veksəl - maliyyələşdirmə və investisiya aləti kimi iqtisadi sabitlik və artım üçün son dərəcə vacib olan mühüm üstünlüklərə malikdir. Tədqiqat Azərbaycanda veksəl texnologiyalarının tətbiqi və inkişafının əsas aspektlərini, o cümlədən qanunvericilik və tənzimləmə, veksəl infrastrukturunu, uçot və vergi siyasəti, veksəl proqramlarının hazırlanması və maliyyə risklərinin idarə edilməsini araşdırır. Tədqiqat qlobal təcrübəni və mövcud tendensiyaları təhlil edərək Azərbaycanın üzləşdiyi problem və çağırışları müəyyən edir və onların həlli üçün tövsiyələr verir.

Вусал Назаров

Вексельное обращение как источник усиления инвестиционной активности и развития обрабатывающей промышленности Азербайджана

Резюме

Данная статья посвящена изучению и анализу вексельного обращения как инновационного источника повышения инвестиционной активности и развития обрабатывающей промышленности в Азербайджане. Вексель, как финансовый и инвестиционный инструмент имеет важные преимущества, которые чрезвычайно важны для экономической стабильности и роста. В исследовании рассматриваются ключевые аспекты применения и развития вексельных технологий в Азербайджане, включая законодательство и регулирование, вексельную инфраструктуру, бухгалтерскую и налоговую политику, разработку вексельного программного обеспечения и управление финансовыми рисками. Анализируется мировой опыт и современные тенденции, исследование выявляет проблемы и вызовы, стоящие перед Азербайджаном, и дает рекомендации по их решению.

Vusal Nazarov

Circulation of promissory notes as a source of increasing investment activity and the development of Azerbaijan's manufacturing industry

Summary

This article is dedicated to the exploration and analysis of bill circulation as an innovative source to enhance investment activity and foster the development of Azerbaijan's manufacturing industry. The bill, as a financial and investment instrument, holds significant advantages critical for economic stability and growth. The research examines key aspects of implementing and advancing bill technologies in Azerbaijan, encompassing legislation, regulation, bill circulation infrastructure, accounting, tax policies, bill program development, and financial risk management. Through analyzing global practices and current trends, the study identifies challenges faced by Azerbaijan and proposes recommendations to address them.

Ədəbiyyat

1. Atakişiyev M.C., Nurəliyeva R.N., Abbasova N.H. "İnvestisiya fəaliyyətinin təşkili", Bakı – 2012, s. 251.
2. Bukalska, Elżbieta and Skibińska-Fabrowska, Ilona. "Corporate Investment in Bank-Dependent Companies in Crisis Time" *Central European Economic Journal*, vol.10, no.57, 2023, pp.1-22.
3. Czaplicki, Paweł. "The Electronic Bill of Exchange Concept from an International Perspective" *Białostockie Studia Prawnicze*, vol.26, no.5, 2021, pp.187-195.
4. Hüseyinov T. "Azərbaycanda İnvestisiyalar" Bakı – 2008, s. 374.
5. Startseva, S.V. (2020). Commercial credits an element of corporate finance. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 79, 492-496
6. Startseva, S.V., Smolyak, Y.V., & Nikolaev, B.P. (2021). Bill Of Exchange As An Element Of Corporate Finance. *Global Challenges and Prospects of The Modern Economic Development*, vol 106. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences* (pp. 1413-1419).
7. Алимова С. В. Вексель как инструмент привлечения инвестиций. *Экон. науки.* – 2009. – № 10. – С. 61-66.
8. Богданов, Е. Д. Банковские операции с использованием векселей / Е. Д. Богданов. – Москва : Лаборатория книги, 2009. – 203 с.
9. Бюллетень Международного валютного фонда «Перспектив развития мировой экономики», 2023, <https://www.imf.org/ru/Publications/WEO/Issues/2023/01/31/world-economic-outlook-update-january-2023>
10. Вдовечен А. Определение места и путей активизации инвестиционного потенциала экономики страны в международной инвестиционной деятельности: ред. И.М. Школы, О.В. Бабинской. – Черновцы: Книги – XXI, 2009. – 528 с
11. Официальный сайт Государственного комитета статистики Азербайджанской Республики <https://www.stat.gov.az>
12. Очиров А.Г. Использование векселя в операциях форфейтинга // *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2014. № 52. С. 93-94.
13. Распоряжение Президента Азербайджанской Республики об утверждении "Национальных приоритетов социально-экономического развития: Азербайджан 2030", 02 февраля 2021 <https://president.az/ru/articles/view/50474>

14. Ульянова К.А. Вексель как инструмент финансирования экспортно-импортных операций / К.А. Ульянова, З.А. Петрова // Россия и Китай: Вектор развития – 2019 – С. 144.
15. Фельдман А.А. Вексель и вексельное обращение. - Рынок ценных бумаг, №18, 1996, с. 13-16.
16. Харун О.А. Перспективи розвитку вексельного обігу в Україні [Електронний ресурс] / О. А. Харун, О. В. Дубицька // Молодий вчений. - 2017. - № 6. - С. 518-522. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_6_120

Мәқалә redaksiyaya daxil olmuşdur: 12.12.2023

Тәkrar işlәнmәyә göndәrilmişdir: 18.12.2023

Çar üçün qәbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 33.303

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-76-83

DÖVLƏTİN XÜSUSİ İQTİSADI ZONALARI MALİYYƏLƏŞDİRMƏSİ; XARİCİ KAPİTALIN XÜSUSİ İQTİSADI ZONALARIN MALİYYƏLƏŞMƏSİNDƏ ROLU

Yusif Nəcəfzadə

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) doktorantı

AZ 1010, Emin Quliyev küçəsi, ev 62

e-poçt: necefzadeyusif@gmail.com

Açar sözlər: investisiya, XİZ, kapital, maliyyə, dövlət, iqtisadiyyat

Ключевые слова: инвестиции, ОЭЗ, капитал, финансы, государство, экономика

Key words: investment, SEZ, capital, finance, state, economy

Yusif Nəcəfzadə

Dövlətin xüsusi iqtisadi zonaları maliyyələşdirməsi; xarici kapitalın xüsusi iqtisadi zonaların maliyyələşməsində rolu

Xülasə

Dünya ölkələrində, həmçinin Azərbaycanda dövlət tərəfindən iqtisadiyyata qoyulan kapitalın önəmi olduqca böyükdür. Dövlət tərəfindən investisiya qoyuluşları ölkədə fəaliyyət göstərən dövlət qurumların və müəssisələrin fəaliyyətini gücləndirir və ya müxtəlif sahələrə investisiya yönəldərək dövlət öz sferasını genişləndirir. Xüsusi İqtisadi Zonalar dünya iqtisadiyyatında makroiqtisadi göstəricilərə təsir edən ərazi olaraq qəbul olunur. Tədqiqatda Azərbaycanda fəaliyyət göstərən XİZ-lər araşdırılmış və bu zonalarda tətbiq edilən mövcud qanunvericilik eləcə də maliyyələşmə mexanizmləri təhlil edilmişdir. Eyni zamanda bu zonada dövlət tərəfindən yaradılan mövcud idarəetmə strukturu araşdırılmışdır. Məqalənin sonunda Xüsusi İqtisadi Zonaların maliyyələşmə prosesinə özəl sektorun cəlbi ilə yeni modelin tətbiqi təklif edilmişdir. Əldə olunan nəticələrin tətbiq edilməsi Azərbaycanda XİZ-lərin mövcud idarəetmə strukturunu və maliyyələşmə prosesini təkmilləşdirə bilər. Bu həmçinin XİZ-lərdə biznes mühitinin güclənməsinə də yol açar bilər.

Юсиф Наджафзаде

Государственное финансирование особых экономических зон; роль иностранного капитала в финансировании особых экономических зон

Резюме

Во многих странах мира, как и в Азербайджане, капитал, вложенный государством в экономику очень важен. Инвестиционные вложения со стороны государства усиливают деятельность государственных учреждений и предприятий, действующих в стране, или же расширяют государственную сферу за счет новых инвестиций в различных областях. Особые экономические зоны рассматриваются как важная территория, влияющая на макроэкономические показатели мировой экономики. В ходе исследования были рассмотрены действующие в Азербайджане СЭЗ, проанализировано действующее законодательство, применяемое в этих зонах, а

также механизмы финансирования. При этом была исследована существующая структура управления, созданная государством в этой зоне. В конце статьи предлагается внедрение новой модели с привлечением частного сектора к процессу финансирования особых экономических зон. Применение полученных результатов может усовершенствовать существующую структуру управления и процесс финансирования СЭЗ в Азербайджане. Это также может проложить путь к укреплению деловой среды в СЭЗ.

Yusif Najafzade

State financing of special economic zones; the role of foreign capital in the financing of special economic zones

Summary

In the countries of all around the world, as well as in Azerbaijan, the capital invested in the economy by the state is very important. Investments by the state strengthen the activity of state institutions and enterprises operating in the country or expand the state sphere by making new investments in various fields. Special Economic Zones are considered as an important area affecting macroeconomic indicators in the world economy. The main purpose of the study is to conduct a preliminary study on the role of the state in financing Special Economic Zones in Azerbaijan and to make proposals for the improvement of these zones based on the obtained results. At the same time, the existing management structure created by the state in this zone was investigated. At the end of the article, the introduction of a new model with the involvement of the private sector in the financing process of Special Economic Zones is proposed. Applying the obtained results can improve the existing management structure and financing process of SEZs in Azerbaijan. It can also pave the way for strengthening the business environment in SEZs.

Ədəbiyyat

1. Rəhmanov, f., & Süleymanov, e. Azərbaycan iqtisadiyyatı: Makroiqtisadi analiz.
2. Mammadova, A. (2021, August). Respublikamızda əhalinin cari məşğulluq səviyyəsinin yaşayış səviyyəsinə təsiri (The Impact of Current Level of Employment on Living Standards In Our Country). In The XVII International Scientific Symposium. Karabakh: Way To Victory, Proceedings book Avgust (Vol. 28).
3. A. M., İnstitutu, & Azərbaycan Respublikası, Müasir dünyanın qloballaşması: perspektivlər və ziddiyyətlər. Organizasiyınii komitet, 8.
4. Yəhyayeva, A. Y. (2021). Xarici investisiya sahəsində dövlət siyasəti.
5. Əhmədov, İ. (2023). Azərbaycanın daimi mühərriki–neft!
6. Əliyev, S., & İB, I. T. Y. (2017). Manatın devalvasiyasının biznesə mənfi təsirinin azaldılmasında dövlət siyasəti.
7. Abutalibov, R. (2013). Xüsusi İqtisadi Zonaların sosial-iqtisadi inkişafa təsiri (The Effect of Special Economics Zones on Socio-Economic Development). Available at SSRN 2333008.
8. Sultanova, A. Regionların sosial-iqtisadi inkişafında Azad İqtisadi Zonaların rolu.
9. Vidova, Jarmila. (2010). Industrial Parks - History, Present and its Influence to the Employment. Review of Economic Perspectives. 10. 41-58. 10.2478/v10135-009-0008- 1.

10. Hasanov, Niyazi&Akbulaev, Nurkhodzha. (2020). Innovative development of key sectors of economy based on the creation of technological parks in the Republic of Azerbaijan. *New Trends and Issues Proceedings on Advances in Pure and Applied Sciences*. 44-56. 10.18844/gjpaas.v0i12.4986.
11. Aliyev, Shafa. *Economic and Social Development: Book of Proceedings; Varazdin*, Vol. 4, (Jun 18/Jun 19, 2020).
12. Hüseynova, A., 2017. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi, Institute for Scientific Research on Economic Reforms. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/1612974/azrbaycan-respublikasi-iqtisadiyyat-nazirliyi/2302901/> on 25 May 2022. CID: 20.500.12592/6qp4db.
13. Samedov F.F, Situation of Sumgayit Chemical Industry (2010-2018) *Том 32 (71) № 2 2021*
14. World Bank Group. 2017. *Special Economic Zones: An Operational Review of Their Impacts*. World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29054> License: CC BY 3.0 IGO.”
15. Azərbaycan Respublikasının Vergi məəcəlləsi
16. Azərbaycan Respublikasının Gömrük məəcəlləsi
17. A.R. (2009), “Xüsusi iqtisadi zonalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
18. A.R. (2018), “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
19. Pakdeenurit, Patcharee&Suthikarnnarunai, Nanthi&Rattanawong, Wanchai. (2014). *Special Economic Zone: Facts, Roles, and Opportunities of Investment*. *Lecture Notes in Engineering and Computer Science*. 2210.
20. UNCTAD, *World Investment Report 2019: Special Economic Zones*, 12 June 2019, p. xii.
21. Naydenov, Kliment. (2018). the role of free economic zones for the development of the regional economy. 10.5593/sgemsocial2018/5.2/S20.069.
22. “Farole, Thomas; Akinci, Gokhan. 2011. *Special Economic Zones: Progress, Emerging Challenges, and Future Directions*. *Directions in Development; trade*. World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2341> License: CC BY 3.0 IGO.”
23. Abbasov, T.A. (2018). *Free economic zones: International practice and Azerbaijani model* (Master Dissertation, Azerbaijan State University of Economics, Baku, Azerbaijan). Retrieved from <https://unec.edu.az/application/uploads/2018/11/Abbasov-Tural-Asif.pdf>
24. Y. Levashova; J. Chaisse; I. Rachkov; "The Interaction between International Investment Law and Special Economic Zones (SEZs): An Introduction" *TDM 5* (2020), www.transnational-dispute-management.com. URL: www.transnational-dispute-management.com/article.asp?key=2754
25. <https://www.stat.gov.az/source/finance/>
26. <http://www.economiczones.gov.az/>
27. <https://scip.az/az>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 26.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 27.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024

UOT: 339.1

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-10-1-84-93

AZƏRBAYCANDA XARİCİ TİCARƏT SEKTORUNDA APARILAN İSLAHATLAR VƏ ONLARIN NƏTİCƏLƏRİ

Fuad Məmmədov

Bakı Dövlət Universitetinin dissertantı

Az 1148, Bakı şəhəri, Akademik Zahid Xəlilov küçəsi, 23

e-poçt: fuadm1992@gmail.com

Açar sözlər: xarici ticarət, islahat, elektron xidmət, beynəlxalq, milli, təhlükəsizlik, mənafe.

Ключевые слова: внешняя торговля, реформа, электронные услуги, международная, национальная, безопасность, интерес.

Key words: foreign trade, reform, electronic services, international, national, security, interest.

Fuad Məmmədov

Azərbaycanda xarici ticarət sektorunda aparılan islahatlar və onların nəticələri Xülasə

Məqalədə Azərbaycan xarici ticarət sektorunda həyata keçirilən islahatlar dövrlər üzrə araşdırılmış, bu istiqamətdə yeni tendensiyalar təyin edilmişdir. Müəllif tərəfindən milli mənafe və təhlükəsizlik baxımından xarici ticarətin həyata keçirməli olduğu vəzifələrin müxtəlif dövrlər üzrə xüsusiyyətləri və bu vəzifələrə nəzəri baxışlar təhlil edilmiş, xarici və yerli alimlərin fikirləri açıqlanmışdır. Azərbaycanın xarici ticarətinin 31 illik dövr üçün inzibati-hüquqi baxımından təhlili aparılmış, reallaşdırılan tədbirlər qeyd edilmişdir. Məqalədə təhlil, müqayisə, qruplaşdırma metodlarından istifadə olunur. Azərbaycanda xarici ticarət sektorunda həyata keçirilən islahatları xüsusiyyətlərinə görə qruplaşdırılaraq verilməsi tədqiqatın elmi yeniliyini əks edir. Nəticədə Respublikanın xarici ticarətdə 2 istiqamətli tədbirlərin həyata keçirilməsi müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti əldə edilən nəticə və təkliflərin xarici ticarət sahəsində problemin tənzimlənməsində istifadə edilməsidir.

Фуад Мамедов

Реформы во внешнеторговом секторе Азербайджана и их результаты Резюме

Цель статьи - рассмотрены, проводимые во внешнеторговом секторе Азербайджана реформы по периодам, определить новые тенденции в этом направлении. С точки зрения национальных интересов и безопасности автор проанализировал характеристики задач, внешней торговли в разные периоды, взгляды на эти задачи, а также мнения зарубежных и отечественных ученых. Проведен анализ внешней торговли Азербайджана за 31-летний период с административно-правовой точки зрения и отмечены реализованные меры. В статье использованы методы анализа, сравнения и группировки. Группировка реализуемых во внешнеторговом секторе Азербайджана, реформ по их характеристикам отражает научную новизну исследования. В результате была определена необходимость реализации мер во внешней торговле республики по двум направлениям. Практическая значимость исследования заключается в использовании полученных результатов и предложений при регулировании проблем в сфере внешней торговли.

Mammadov Fuad
Reforms in the foreign trade sector of Azerbaijan and their results
Summary

The purpose of the article is to consider the reforms carried out in the foreign trade sector of Azerbaijan by period and to identify new trends in this direction. From the point of view of national interests and security, the author analyzed the characteristics of the tasks that foreign trade had to perform in different periods, views on these tasks, and also explained the opinions of foreign and domestic scientists. An analysis of Azerbaijan's foreign trade over a 31-year period was carried out from an administrative and legal point of view and the measures implemented were noted. The article uses methods of analysis, comparison and grouping. The grouping of reforms implemented in the foreign trade sector of Azerbaijan, according to their characteristics, reflects the scientific novelty of the study. As a result, the implementation of bilateral measures in the republic's foreign trade was determined. The practical significance of the study lies in the use of the results and proposals obtained in regulating the problem in the field of foreign trade.

Ədəbiyyat

1. Aslanov H.H., Əliyeva N.İ. (2011). Milli və iqtisadi təhlükəsizliyin nəzəri-metodoloji aspektləri. Bakı Universitetinin Xəbərləri, № 2, 2011. <http://static.bsu.az/w8/Xeberler%20Jurnali/Sosial%202011%203/127-137.pdf>
2. Əliyev H.(2010) Müstəqilliyimiz əbədidir. Otuz ikinci kitab, yanvar,2001-mart,2001. BBK 32., B., Azərənşr, 2010, s.512, https://www.anl.az/el/alf7/he_me32.pdf
3. Hacıyeva N. (2023). Azərbaycanca Yeni Enerji Erasının Başlanğıcı: Heydər Əliyev Dönəmində Enerji Diplomatiyası. Bir əsrin iqtisadi portreti, 2023.s.189
4. İbrahimov E.(2021). Qloballaşma dövründə dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi və milli mənafehin koordinasiyası. İrək Yolu №3,2021.s.48-56
5. Qafarov Ş.(2018). Qlobal ticarətdə baş verən proseslər və Azərbaycanın xarici ticarətinin inkişaf perspektivləri. Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 95-ci il dönümünə həsr olunmuş“Qlobal tendensiyalar və müasir Azərbaycan” mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları. 7-8 may 2018, Mingəçevir, 2018, https://mdu.edu.az/wp-content/uploads/2022/04/Konfrans_2018.pdf
6. Auty, R.M. (1993). Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis. Andrade, Saraly; London Routledge; Morales, Joaquin. (2007). The Role of the Natural Resource Curse in Preventing Development in Politically Unstable Countries: Case Studies of Angola and Bolivia, Development Research Working Paper Series, No. 11/2007, Institute for Advanced Development Studies (INESAD), La Paz
7. Chipman John S.(1966). A survey of the theory of international trade: part 3, the modern theory. Econometrica, Vol.34,No.1 (January,1966). <https://www.jstor.org/stable/1909855>
8. Dennis Jamie, Stanley Liam (2023) The de-globalisation of capital? The political economy of community wealth building, New Political Economy, DOI: 10.1080/13563467.2022.2159353
9. Ewers-Peters Nele Marianne, Baciu Cornelia (2022) Differentiated integration and role conceptions in multilateral security orders. A comparative study of France, Germany, Ireland and Romania, Defence Studies, 22:4, 666-688, DOI: 10.1080/14702436.2022.2110475

10. Gilpin Robert (1981). War and Change in World Politics. Cambridge University Press,
<https://books.google.az/books?id=VSoXAgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fr#v=onepage&q&f=false>

11. Keohane Robert, Nye Jozef S.(1989). Power and interdependence,1989/ISBN 0-673-39891-9.
https://www.academia.edu/39019799/Keohane_robert_o_nye_joseph_s_power_and_interdependence

12. Keohane Robert (1984) After Hegemony: Cooperation and Discord in World Political Economy. Princeton University Press,
https://www.google.az/books/edition/After_Hegemony/HnvpdocqT9EC?hl=fr&gbpv=1&dq=Robert+Keohane+After+Hegemony:+Cooperation+and+Discord+in+World+Political+Economy&printsec=frontcover

13. Kim Sung Eun, Yang Joonseok (2022) Who votes for free trade and when? Geopolitics as the source of legislative preferences on free trade agreements, Review of International Political Economy, DOI: 10.1080/09692290.2022.2144927

14. Krugman P. (1991). "Increasing Returns and Economic Geography." Journal of Political Economy, 99(3), 483-499
https://econpapers.repec.org/article/ucpjpolec/v_3a99_3ay_3a1991_3ai_3a3_3ap_3a483-99.htm

15. Krugman P. (1986). Strategic Trade Policy and the New International Economics, The Massachusetts Institute of Technology,1986.
https://www.google.az/books/edition/Strategic_Trade_Policy_and_the_New_Inter/Jo5SDOMa_i0C?hl=fr&gbpv=1&dq=Strategic+Trade+Policy+and+the+New+International+Economics.+Paul+Krugman&printsec=frontcover

16. Luttwak Edward N. (1974) The Political Uses of Sea Power. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1974.

17. Rothbard Murray N. (1995), Economic Thought Before Adam Smith: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought, Volume I, is published by arrangement with Edward Elgar Publishing, Ltd.,1995

18. Sabanadze Natalie (2013) Globalization and nationalism. The Cases of Georgia and the Basque Country. CEUP collection Central European University Press.
<https://books.openedition.org/ceup/556>

19. Бидова Б. Б.(2021) Концептуальные теоретико-правовые основы теории национального интереса Национальная ассоциация ученых (НАУ) # 74, 2021

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:12.12.2023

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 18.12.2023

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 09.04.2024